

Ammatillista opettajankoulutusta kehittämässä

Ammatillinen opettaja nuorten ja aikuisten koulutuksen asiantuntijana

Ammatillisen opettajan työ, toimintaympäristö ja osaaminen ovat jatkuvassa muutoksessa. Hämeen ammattikorkeakoulun (HAMK) ammatillisessa opettajakorkeakoulussa on uudistettu ammatillisen opettajankoulutuksen opetussuunnitelmaa havaittujen opettajan osaamisen muutostarpeiden pohjalta. Uudistamisessa on tarkasteltu laajasti tutkimuksia ja selvityksiä sekä kuultu valmistuneita opiskelijoita. Samalla on uudistettu opettajankoulutuksen opetussuunnitelman painotuksia ja sisältöjä.

AMMATILLINEN KOULUTUS pyrkii vastaamaan ammattien uudistumiseen kouluttamalla ajanmukaisia ammattitaitovaatimuksia. Tämän hetken keskustelunaiheita ammatillisen koulutuksen kentällä ja yrityksissä ovat erityisesti työelämävastaavuus ja digitaalinen murros sekä niiden vaikutus ammattiin astuvien osaamisessa.

Eri työtehtävien ammattitaitovaatimukset vaikuttavat väistämättä ammatillisen opettajan osaamisvaatimuksiin. Ammatillisen opettajan osaaminen koostuu tyypillisesti pedagogisesta osaamisesta ja oman alan substanssiosaamisesta (Oser ym. 2009; Guerriero 2017; Papier 2019). Kun oppiminen siirtyy yhä enemmän työpaikoille, pedagogisen osaamisen sisällöistä mainitaan erikseen vielä työelämäyhteistyön vaatimat taidot (Lehtonen ym. 2018; Airila ym. 2019; Vilppola ym. 2020) ja työelämän digimurroksen vuoksi digitaalinen osaaminen (Veermans ym. 2018; Korhonen ym. 2019; Harju ym. 2022). Ammatilliset

opettajat voivat toimia sekä aikuisten että nuorten opettajina toisen asteen ammatillisessa oppilaitoksessa ja korkeakoulussa.

Millaisia näkökulmia ammatillisen opettajankoulutuksen uudistamistarpeeseen avautuu suhteessa toimintaympäristön ja opettajan osaamisen muutokseen? Entä miten ammatillisen opettajakorkeakoulun – tässä tapauksessa – Hämeen ammattikorkeakoulun (HAMK) ammatillisen opettajakorkeakoulun opetussuunnitelman muutostyö vastaa muutostarpeisiin? Sen pohjaksi opettajankouluttajista valittu ryhmä on tehnyt toimintaympäristöanalyysin ammatillisen opettajan tulevaisuuden osaamisvaatimuksista. Uusi opetussuunnitelma otetaan käyttöön vuonna 2024.

AMMATILLINEN OPETTAJANKOULUTUS

Ammatillista opettajankoulutusta järjestetään viidessä suomenkielisessä ja yhdessä ruotsinkielisessä amma-

KUN OPPIMINEN SIIRTYY YHÄ ENEMMÄN TYÖPAIKOILLE, AMMATILLISEN OPETTAJAN TYÖELÄMÄYHTEISTYÖTAIDOT OVAT YKSI KESKEISIÄ PEDAGOGIIKAN OSAAMISALUEITA.

tillisessä opettajakorkeakoulussa. Näitä ovat Haaga-Helia sekä Hämeen, Jyväskylän, Oulun ja Tampereen ammattikorkeakoulut ja Yrkesakademi i Österbotten. Osaamisperustainen ammatillinen opettajankoulutus on laajuudeltaan 60 opintopistettä. Ammattikorkeakoulua koskevan asetuksen mukaan koulutus sisältää kasvatustieteellisiä perusopintoja, ammattipedagogisia opintoja, opetusharjoittelua ja muita opintoja (Asetus ammattikorkeakouluista 1129/2014). Asetuksen raameissa opettajakorkeakoulut voivat itsenäisesti päättää koulutusohjelmistaan ja valita sopivimmaksi katsomansa pedagogiset menetelmät ja toteutustavat.

Useimmat ammatilliset opettajaopiskelijat työlistyvät ammatilliselle toiselle asteelle ja ammattikorkeakouluun (HAMK 2023a). Opettajankoulutuksen sisällöissä pyritään ottamaan huomioon näiden koulutusasteiden erityispiirteet, muun muassa opiskelijoiden ikä. Koulutus antaa pedagogisia valmiuksia toimia sekä nuorten että aikuisten opiskelijoiden kanssa ja tarjoaa yleisiä valmiuksia toimia opettajana. Lisäksi tavoite on tarjota kaikille opettajaopiskelijoille näkökulma kumpaankin koulutusasteeseen. Tämä on tärkeää osaamista myös liittyen opiskelijan sujuvaan siirtymiseen kouluasteelta toiselle.

Ammatillinen opettajankoulutus seuraa toimintaympäristön muutoksia ja on mukana kehittämässä opettajan osaamisvaatimuksia yhdessä alan toimijoiden kanssa. Vuonna 2022 laadittiin yhdessä opettajankoulutusfoorumien toimijoiden kanssa yleiset opettajan osaamiskuvaukset, joissa opettajan osaaminen jaetaan kolmeen kategoriaan: 1) laaja-alainen perusosaaminen, 2) uutta luova asiantuntijuus ja toimijuus sekä 3) oman osaamisen ja oppilaitoksen kehittäminen.

Laaja-alainen perusosaaminen sisältää opettajan osaamiseen perinteisesti kuuluvia osaamisalueita,

kuten ohjaus-, opetus- ja arviointitaitoja. Uutta luova asiantuntijuus ja toimijuus kattaa esimerkiksi luovuuden, innovatiivisuuden, yritteliäisyyden, verkostoyhteistyötaitojen sekä ongelmanratkaisu- ja resilienssitaitojen kaltaisia osaamisalueita, joita on kuvattu myös tulevaisuuden työelämätaidoina (ks. Binkley ym. 2012). Oman osaamisen ja oppilaitoksen kehittäminen tuo esille muun muassa opettajan oman osaamisen ja työyhteisön kehittämisen taitoja (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2022).

AMMATILLISEN OPETTAJAN TOIMINTAYMPÄRISTÖN MUUTOKSET JA OPETTAJANKOULUTUKSEN KEHITTÄMISTARPEET

Ammatillisen opettajan toimintaympäristössä on tapahtunut muutoksia, jotka vaikuttavat opettajan osaamiseen. Näitä ovat muun muassa lainsäädännölliset, kohderyhmässä ja yhteiskunnassa tapahtuneet muutokset. Ammatillinen opettaja on saanut vastuulleen osan opiskelijoiden kasvatustehtävästä, oli kyse nuorista tai aikuisista oppijoista. Ammatillisesta opettajasta on tullut tärkeä linkki opiskelijan, oppilaitoksen ja työelämän välille, ja hänen ohjauksellinen otteensa ulottuu kaikkiin näihin koulutukseen liittyviin osa-alueisiin. Digitaalisten oppimis- ja työympäristöjen hallinta on niin ikään kiinteä osa ammatillisen opettajan osaamista. Nämä osaamiset kuuluvat ammattipedagogiikkaan, joka on keskeinen osaamisalue ammatillisessa opettajankoulutuksessa.

Ammatillisen opettajan kasvatustehtävä

Toisen asteen ammatillisen koulutuksen reformi astui voimaan vuoden 2018 alussa. Se muutti lainsäädäntöä ja erityisesti nuorten ja aikuisten koulutuksen järjestämistä, kun aiemmin nuoria ja aikuisia koskeneet erilliset säädökset yhdistettiin (Laki ammatillisesta koulutuksesta 531/2017; Asetus ammatillisesta koulutuksesta 673/2017). Tämä puolestaan vaikutti ammatillisen opettajan toimintaympäristöön ja osaamisvaatimuksiin. Uudistuksen myötä opetusryhmässä on usein peruskoulunsa juuri päättäneitä nuoria, aikuisia ammatinvaihtajia ja niitä, jotka ovat olleet pitkään työelämässä ilman tutkintoa.

YRITYKSET TIEDOSTAVAT KOULUTUKSENJÄRJESTÄJIEN VASTUUN TYÖVOIMAN OSAAMISEN KEHITTÄMISESTÄ JA OMAN ROOLINSA TYÖSSÄOPPIMISEN OHJAAAMISESSA.

Opiskelijoiden laaja ikäjakauma ulottuu 16 vuodesta 60 vuoteen.

Muutoksen myötä opettajalta odotetaan pedagogisia ratkaisuja, jotka tukevat sekä ammattialalle tulevia nuoria että työssä olevia aikuisia, joilla on työ- ja elämäkokemusta (Kolho 2019). Ammatin opettamisen lisäksi ammatillisen opettajan tehtävänä on ohjata erityisesti nuoria opiskelijoitaan sosiaaliseen kanssakäymiseen ja yhteiskunnan jäseniksi (Maunu 2018). Aikuisten opetuksessa puolestaan on mahdollista kehittää enemmän ammatillista osaamista ja tarkastella sen merkitystä koko työuran kannalta. Aikuisilta voidaan odottaa opinnoissaan nuoria enemmän itseohjautuvuutta, motivaatiota ja itsetuntemusta. (Harva 1981; Fogarty & Pete 2004)

Toisen asteen ammatillisen koulutuksen opiskelijoista noin puolet on aikuisia (Tilastokeskus 2021), joten ammatillisen koulutuksen pedagogisia ratkaisuja on syytä pohtia myös opiskelijan iän perusteella, vaikka lain nojalla kaikki opiskelevat saman järjestelmän piirissä. Työelämästä osaamistaan päivittämään tulevissa työikäisissä opiskelijoissa on työttömiä, maahanmuuttajia, kuntoutujia ja alan vaihtajia.

Toisen asteen ammatillinen opettajankoulutus valmistaa opettajia ammatillisen toisen asteen lisäksi ammattikorkeakouluihin. Ammattikorkeakouluopettajien osaamishaasteita ovat työelämäyhteistyö ja työelämässä vaadittavien taitojen kehittäminen, verkostomainen opettajuus ja työelämään sopivien pedagogisten menetelmien uudistaminen (Töytäri ym. 2019). Myös ammattikorkeakouluopettajan työn haasteena on kasvatus tehtävä, vaikka opiskelijat ovat aikuisia (Töytäri ym. 2019). Ylemmän ammattikorkeakoulun

opettajien osaamistarpeet koskevat erityisesti fasilitointia ja verkostoitumista. Lisäksi heidän oletetaan olevan kannustaja opiskelijoilleen, kollegoilleen ja työelämäkumppaneilleen (Tapani & Sinkkonen 2017).

Opettajien ammattipedagogiset osaamistarpeet

Opettajan ja työelämän edustajan yhteistyö on aina ollut merkittävä osa ammatillista koulutusta, jonka vaatimus ilmenee muun muassa Opetushallituksen määräämistä tutkinnon perusteista (Opetushallitus n. d.). Se koskee erityisesti opettajan ammattiosaamisen ylläpitämistä ja kehittämistä sekä ammatillisten opiskelijoiden oppimisjaksoja työpaikoilla. Työelämäläheinen oppiminen on ammatillisen koulutuksen perusta toisella asteella ja ammattikorkeakoulussa. Sen odotetaan yhä syventyvän, sillä yritykset peräänkuuluttavat erityisesti relevanttia ammatillista koulutusta täyttämään työntekijöilleen asetetut osaamisvaatimukset. Yritykset tiedostavat yhtäältä aiempaa selvemmin koulutuksenjärjestäjien vastuun työvoiman osaamisen kehittämisestä, ja toisaalta ne tiedostavat roolinsa työissäoppimisen ohjaamisessa (ks. mm. Hievanen ym. 2022; Heino 2015). Työpaikoilla olevat ohjaajat kaipaavat erityisesti pedagogisia taitoja ymmärtääkseen erilaisia oppijoita ja kyetäkseen tarjoamaan henkilökohtaista ohjausta (Airila ym. 2019). Ammatillisen koulutuksen opettajat kokevat työpaikat myönteisinä oppimisympäristöinä, mutta kohtaavat vuorovaikutuksellisia haasteita työpaikan ja opiskelijan välissä olemisessa, ammattien ja oman substanssialansa muutoksen seuraamisessa ja tiedonhankintataidoissa (Lehtonen ym. 2018).

Työelämäyhteistyössä kriittisiä, huomiota vaativia asioita ja kehittämiskohteita ovat lisäksi ajankäytön haasteet ja vuorovaikutusosaaminen (Airila ym. 2019; Lehtonen ym. 2018). Ammatilliset opettajat ovat myös korostaneet ennakointiosaamista työelämäyhteistyön ja koulutuksen työelämävastaavuuden vahvistamisessa (Paaso 2012). Ammatilliset oppilaitokset ovat vastanneet näihin haasteisiin kehittämällä uusia yhteistyömuotoja. Esimerkiksi koulutuskuntayhtymä Tavastian pintakäsittelyalan perustutkinnon toteutuksessa opettaja menee opiskelijaryhmänsä kanssa useaksi päiväksi tai viikoksi työpaikalle oppimaan ja

ohjaamaan alan uusia menetelmiä (Tavastia 2023). Yhteistyön syvenemistä kuvaa Varsinais-Suomen Ennakointiakatemian toiminta: maakunnan yritykset ja kolmen eri kouluasteen toimijaa – ammatillinen toinen aste, ammattikorkeakoulu ja yliopisto – etsivät yhdessä valituilta ammattialoilta tulevaisuuden osaamiskapeikkoja (Varsinais-Suomen Ennakointiakatemia 2023).

Työelämän digitaalisuuden vaade

Ammatilliset opiskelijat ja työelämä näkevät digitaalisuuden merkittävänä (Ruhalahti & Kenttä 2017). Yrityksissä käytetään omia digitaalisia ratkaisuja, jotka opitaan usein vasta työtehtävissä. Digitaaliseen kulttuuriin perehdytään jo opiskeluvaiheessa integroituneena opetuksen pedagogisiin toteutuksiin (Ilomäki ym. 2016). Ammatillisilta opettajilta vaaditaan osaamista pedagogisiin tarpeisiin sovellettujen digitaalisten työvälineiden käytöstä ja pedagogisten prosessien suunnittelusta ja toteuttamisesta. Parhaimmillaan he osaavat hyödyntää digitaalisia oppimisympäristöjä monipuolisesti siten, että opiskelijat oppivat perusdigitaalitojen lisäksi toimimaan erilaisissa digitaalisissa ja immersivisissä oppimisympäristöissä. Sanna Ruhalahden ja Virve Kentan (2017) laatima selvitys ammatillisen koulutuksen digitalisaatiosta ja työelämäyhteistyöstä osoittaa, että ammatillisilla opettajilla on perustaidot digitaaliseen opetus- ja ohjausosaamiseen, mutta osaaminen vaatii syventämistä.

Pedagogiikan soveltamista digitaalisessa ympäristössä on tutkittu paljon ammatillisen opettajakoulutuksen kontekstissa. Tutkimuksen kohteina ovat olleet muun muassa syväoppimisen arvioinnin viitekehys (Ruhalahti 2019), henkilökohtaiset oppimisympäristöt ja niihin kuuluva osaamisen ohjaaminen (Korhonen 2020) sekä osaamisperustaiset digitaaliset osaamismerkkit (Brauer 2019). Tutkimuksilla on etsitty ensinnäkin käytännönläheisiä malleja digitaalisuuden hyödyntämiseen oppimisessa niin ammatillisessa koulutuksessa kuin opettajakoulutuksessakin. Toiseksi on haettu toimintatapoja madaltaa opiskelijoiden kynnystä hyödyntää digitaalisuutta oppimisessa ja ammatillisessa kehittämisessä.

Ammatillisen opettajakoulutuksen hyvät ja kehitettävät osaamisalueet

Ammatillista opettajakoulutusta tutkineiden Antti Maunun ja Annukka Tapanin (2018) mukaan opettajakoulutus on hyvää, jos se antaa valmiuksia käytännön opetustyöhön ja vuorovaikutukseen opiskelijan kanssa. Toteutuksen tasalaatuisuudessa on kuitenkin parantamisen varaa. Ammatillisen opettajakoulutuksen on todettu kehittävänsä käsitteellistä ajattelua ja reflektiota sekä opetusmenetelmien soveltamista yhä ohjauksellisemmaksi ja oppijalähtöisemmäksi, toteavat Jiri Vilppola ja kollegat (2020). He suosittelivat kuitenkin, että ammatillisen opettajakoulutuksen tulisi vielä paremmin vastata tulevaisuuden työelämässä tarvittavaan monimuotoiseen ja alati muuttuvaan osaamiseen.

Ammatilliset opettajaopiskelijat arvioivat digitaalisen osaamisensa kasvavan hyvin opettajaopintojensa yhteistyöskentelyssä mutta kokivat monilukutaidon opettamisen vaikeaksi (Harju ym. 2020). HAMKista valmistuneet opettajaopiskelijat ovat tyytyväisiä koulutuksensa monipuolisuuteen, etenkin erityisen tuen opintojaksoon. He painottavat opetusharjoittelun merkitystä ja tärkeyttä. Opettajaopintoihin kaivataan lisää tietoa työn moninaisuudesta eli siitä, mitä muuta kuin opetusta opettajan työ on käytännössä (HAMK 2023a).

Oman työn kehittäminen kuuluu opettajan työn moninaisuuteen. Joidenkin opiskelijoiden on kuitenkin ollut vaikea ymmärtää opettajaopintojen tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotyön (TKI) merkitys (HAMK 2023b). Paitsi korkeakoulutuksesta valmistuville myös ammatillisesta koulutuksesta työelämään siirtyneille tutkimus-, kehittämis- ja innovaatio- eli TKI-osaaminen on keskeistä työssä menestymiselle ja yritysten kehittymiselle. Parhaimmillaan ammatillinen opettaja osaa ohjata opiskelijoitaan TKI-työskentelyyn mutta myös tutkia ja kehittää omaa työtään.

AMMATILLISEN OPETTAJANKOULUTUKSEN OPETUSSUUNNITELMAN MUUTOSTYÖ

HAMK ammatillisen opettajakorkeakoulun opettajakouluttajat ryhtyivät aiemmin kuvattujen tutki-

Taulukko 1. Koulutus osana yhteiskuntaa. Ammatillisen opettajankoulutuksen uudet sisältövaatimukset (Hannula ym. 2022).

Osaamisalue	Teema	Tarkennettu aihe
Työelämässä oppiminen ja toimiminen	työelämässä oppiminen (muun muassa oppisopimus)	
	verkostotyö ja verkostoriippuvuus työelämässä	
	yrittäjyyskasvatus	
	teknologia työn muutostekijänä	
	innovaatiot uuden työn luojana	
Jatkuva oppiminen ja oppimaan oppiminen (systeminen ajattelu)	jatkuvan oppimisen reformi	työelämälähtöisyys
		joustavat opintopolut
		tutkintojen modulaarisuus
		täydennys- ja täsmäkoulutukset
		osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen
	oppimaan oppimisen ja aktiivisen kansalaisvalmiuksien kehittäminen	uudistava oppiminen
		resilienssi oppimisessa
		portfolioajattelu
		oman osaamisen kehittäminen
Kestävä kehitys	demografiset tekijät (muun muassa väestönkasvu)	
	ekologinen ja taloudellinen kestävä kehitys	
	kulttuurinen ja sosiaalinen kestävä kehitys	demokratiakasvatus
		mediakasvatus
Etiikka	eettisiä ongelmakysymyksiä	talouskasvun rajat ja koulutus
		polarisaatio ja demokratian kriisi
		yksilöllisen ja yhteisöllisen oppimisen suhde
	ammattietiikka	opettaja kasvattajana
		opettajan työnkuva käytännössä
Kansainvälisyys ja monikulttuurisuus	monikulttuurisuus ja interkulttuurinen kompetenssi	
	maahanmuuttajien integrointi ja interkulttuurisen herkkyyden kehittäminen	
	kansainvälinen verkostoyhteistyö	
	kansainvälinen liikkuvuus	
	koulutuksen ja osaamisen vienti	
Ennakoiva kehittäminen	koulutuksen ennakointityö	
	tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminta	
	tutkimuksen metodologia ja -etiikka	

musten ja selvitysten pohjalta laatimaan ammatillisen opettajankoulutuksen uutta opetussuunnitelmaa. Työn aluksi opettajankouluttajat tutustuivat olemassa oleviin opettajan osaamista kuvaaviin aineistoihin ja kirjoituksiin, joiden pohjalta he laativat opettajan osaamisalueista rungon toimintaympäristöanalyysin pohjaksi. Toimintaympäristöanalyysissä opettajankouluttajat perehtyivät ammatillisen opettajan työn, toimintaympäristön ja osaamisen muutoksiin ja näkyisiin vuoteen 2030 saakka. Rungon mukaisesti opettajankouluttajat analysoivat aineistoa kolmessa ryhmässä: 1) opettajan perustaidot – opettaja pedagogina ja kasvattajana, 2) koulutus osana yhteiskuntaa ja 3) opettaja oman työnsä kehittäjänä ja tutkijana.

Työryhmät toteuttivat syksyllä 2022 toimintaympäristöanalyysin, jota käsiteltiin yhteisesti ammatillisen opettajakorkeakoulun henkilöstön kanssa marraskuussa 2022. Analyysin keskeiset tulokset (**taulukko 1**) osoittivat, että opetussuunnitelmauudistukselle on tarve ja opettajan osaamiseen tulee sisällyttää uusia alueita ja sisältöjä sekä tarkastella koulutuksen nykyisiä painotuksia. Analyysin mukaan ammatillisen opettajankoulutuksen osaamisvaatimukset ovat moninaiset. Niistä monia on jo aikaisemminkin käytetty opintojen sisältönä, mutta uudenlainen ilmaisu ja uudet näkökulmat tulevat muokkaamaan lähestymistapaa.

Toimintaympäristöanalyysistä nousi havaintoja ja uusia sisältöjä sekä painotuksia. Kestävä kehitys nostettiin aiempaa isommaksi kokonaisuudeksi, joka sisältää Agenda 2030 -toimintaohjelman kestävän kehityksen tavoitteita. Kansainvälisyys ja monikulttuurisuus sai sisällökseen aiemman monikulttuurisuuden näkökulmien lisäksi kansainvälisen verkostoyhteistyön ja liikkuvuuden sekä koulutusviennin näkökulmat. Etiikassa oli aikaisemmin käsitelty opettajan ammattieettisiä näkökulmia, joiden lisäksi ehdotettiin uusina aiheina eettisiä ongelmakysymyksiä laajemmin. Esimerkiksi talouskasvu, polarisaatio, demokration kriisi sekä yksilöllisen ja yhteisöllisen oppimisen suhde nousivat uusiksi näkökulmiksi.

Suurin aihekokonaisuus oli työelämässä toimimisen. Siinä keskeisiä olivat työelämän jatkuva muutos ja koulutus, työelämässä oppiminen, innovaatiot uuden työn luojana, teknologian aiheuttamat muu-

tokset työssä, verkostoyhteistyö ja yrittäjyyskasvatus. Jatkuvaa oppimista monine näkökulmineen ehdotettiin uutena kokonaisuutena mukaan: työelämälähtöisyys, joustavat oppimispolut, tutkintojen modulaarisuus, täydennyskoulutukset, osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen sekä oppimaan oppimisen valmiuksien kehittäminen. Lopuksi haluttiin keskittyä myös opettajan ennakoivaan kehittämiseen ja tarjota muun muassa osaamista ennakkointityöhön, tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintaan sekä tutkimuksen metodologiaan ja tutkimusetiikkaan.

POHDINTA

Ammatillisen opettajan työ on konkreettista ja käytännönläheistä (Maunu & Tapani 2018). Opettajalta vaaditaan kykyä olla vuorovaikutuksessa ja toimia opiskelijoiden kanssa oman ammattiaineen parissa. Työ ei ole pelkästään opetusta ja ohjausta luokassa tai digitaalisessa oppimisympäristössä, vaan oppiminen sulautuu muihinkin ympäristöihin, kuten työpaikoille ja yhteiskunnan eri toimintoihin. Opettajan ohjaustyö ulottuu myös työpaikkaohjajiin, joiden pedagogista osaamista opettaja kehittää. Työpaikkaohjaajat ohjaavat opiskelijoita työpaikoilla näiden työssä oppimisen jaksoilla.

Ammatillisen opettajan tehtävänä on kasvattaa opiskelija ammattiin jollakin valitulla alalla. Se täytyy tehdä huolehtienkin, ja innostaen alan pariin, jotta tuetaan opiskelijaa kasvamaan yhteiskunnan jäseneksi (Ammattikorkeakoululaki 932/2014; Laki ammatillisesta koulutuksesta 531/2017). Jotta opettaja voi vastata yhteiskunnan asettamaan tarpeeseen, hänen tulee tuntea ammattialansa ja koulutuksen toimintaympäristöt, näiden vaatimukset ja opetusta ohjaava lainsäädäntö. Opiskelijoiden opintojen henkilökohdistaminen, yksilölliset polut, tuen ja ohjauksen tarpeen tunnistaminen sekä moniammatillinen yhteistyö ovat kiinteä osa ammatillisen opettajan työtä. Kaikkien näiden seikkojen tuntemus ohjaa opettajan työtä, jotta hän pystyy vastaamaan opiskelijoiden oppimiseen ja työllistymiseen liittyviin tarpeisiin.

Opetussuunnitelman laatimisen lisäksi huolellinen toteutussuunnitelma ja toteutus ovat tärkeitä osia HAMKin ammatillista opettajankoulutusta. Millaisiin

oppimisaktiiviteetin ja vuorovaikutuksen keinoin tarumme toteutukseen? Millaisia verkostoja opettaja-opiskelijamme luovat? Millaisia oppimisympäristöjä käytämme, jotta opettajaopiskelijoille muodostuu käsitys opittavan sisällön lisäksi erilaisista pedagogisista opetuksen toteutuksen tavoista?

Pedagogisessa suunnittelussa hyödynnämme sellaisia viitekehyksiä, jotka varmistavat teknologian mielekkään kytkemisen oppimisen prosesseihin, yhteisöllisen ja konstruktivistisen oppimisen, oppijakeskeiset ja aktiiviset opetusmenetelmät, yhdenvertaisuuden, autenttisen oppimisen ja työelämälähtöisyyden sekä opettajaidentiteetin ja tulevaisuuden opettajan osaamisen kehittymistä. Opettajankouluttajat soveltavat pedagogisia malleja ja opetusmenetelmiä eri opintojaksoilla monipuolisesti sen mukaan, mitä pitävät tarkoituksenmukaisena. Digitaalisuuden hyödyntämistä oppimisessa ja työuralla pitäisi edelleen pyrkiä nostamaan menetelmällisesti ammatillisessa koulutuksessa, joten se huomioidaan erityisesti opettajankoulutuksen toteutuksessa.

Koska ammatillisen opettajan osaamisvaatimukset ovat moninaiset, eikä kaikkia aiheita saada mahtumaan 60 opintopisteen laajuiseen koulutusohjelmaan, ohjelman toteutukseen on lisättävä valinnaisuuden mahdollisuus. Näin opettajaopiskelijat voivat valita erityisesti heitä kiinnostavia teemoja koulutuksensa sisällöksi. Toivomme, että opettajan-koulutuksestamme valmistuneet ammatilliset opettajat muistavat ensinnäkin koulutuksen merkityksen yhteiskunnassa laajemmin, kun he kohtaavat samaan aikaan nuoria ja aikuisia erilaisine opiskeluun vaikuttavine haasteineen. Toiseksi toivomme heidän muistavan yksityiskohtaisesti tukea tarjoavat pedagogiset lähestymistavat opiskelijan oppimisprosessien ohjauksessa.

Opettajat kulkevat niin nuorten kuin aikuisten opiskelijoidensa rinnalla opintojen ajan ja tekevät moniammatillista yhteistyötä eri tahojen kanssa.

Ammattiin ohjaaminen sekä ura- ja osaamisen kehittymisen ohjaaminen ovat yhä olennaisempia osaamisalueita. Moni opettaja on lisäksi mukana hanke- ja kehittämissyöryhmissä, verkostoyhteistyössä ja kansainvälisessä toiminnassa, jotka vaativat opettajilta sisältöosaamisen lisäksi vahvaa taitoa johtaa ja suunnitella omaa työtään. Ammatillisen opettajan-koulutuksen tehtävä on tarjota välineitä jatkuvien yhteiskunnallisten ja siitä aiheutuvien opettajan työn muutoksen tuomiin haasteisiin.

Opettajaan kohdistuvista moninaisista osaamisvaatimuksista huolimatta opettajankoulutuksessa tärkeintä on, että opettaja löytää ja vahvistaa omaa opettajuuttaan. Ammatilliseksi opettajaksi opiskeleva etsii ja löytää vastauksia siihen, kuka hän on opettajana ja mikä hänelle on luontaista opettamisessa ja oppimisen ohjaamisessa.

ANNE-MARIA KORHONEN

FT, KTM, tutkijayliopettaja
Hämeen ammattikorkeakoulu

 <https://orcid.org/0000-0002-7704-4277>

PIIA KOLHO

KM, tohtorikoulutettava,
opettajankoulutuksen
koulutuspäällikkö
Hämeen ammattikorkeakoulu

 <https://orcid.org/0000-0001-8222-526X>

JOHANNA ÄRLING

YAMK-tradenomi,
erityisopettajankoulutuksen ja
opinto-ohjaajankoulutuksen
koulutuspäällikkö
Hämeen ammattikorkeakoulu

 <https://orcid.org/0009-0002-2805-9410>

LÄHTEET.....

- Airila, A., Mattila-Holappa, P., Kurki, A.-L., & Nykänen, M. (2019). Työelämässä oppiminen, ohjaus ja oppilaitosyhteistyö työpaikkojen näkökulmasta. *Ammattikasvatuksen Aikakauskirja*, 21(2), 24–41. <https://journal.fi/akakk/article/view/86932>
- Ammattikorkeakoululaki 932/2014. Finlex. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20140932>
- Asetus ammattikorkeakouluista 1129/2014. Finlex. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141129>
- Asetus ammatillisesta koulutuksesta 673/2017. Finlex. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2017/20170673>
- Binkley, M., Erstad, O., Herman, J., Raizen, S., Ripley, M., Miller-Ricci, M. & Rumble, M. (2012). Defining Twenty-First Century Skills. Teoksessa P. Griffin, B. McGaw & E. Care (toim.) *Assessment and Teaching of 21st Century Skills*. Dordrecht: Springer. https://doi.org/10.1007/978-94-007-2324-5_2
- Brauer, S. (2019). *Digital Open Badge-driven Learning – Competence-based Professional Development for Vocational Teachers*. Acta Universitatis Lapponiensis 380. Väitöskirja, Lapin yliopisto. Lauda. <https://lauda.ulapland.fi/handle/10024/63609>
- Burns, E. & Kolho, P. (2022). Digital and Social-emotional Competences Needed in the Teaching Profession. *HAMK Unlimited Journal*. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2022121972532>
- Euroopan unioni (2022). *A European Approach to Micro-credentials*. <https://education.ec.europa.eu/education-levels/higher-education/micro-credentials>
- Fogarty, R. J. & Pete, B. M. (2004). *The Adult Learner: Some Things We Know*. ePub. Corwin Press.
- Guerriero, S. (toim.) (2017). *Pedagogical Knowledge and the Changing Nature of the Teaching Profession*. Paris: OECD Publishing.
- HAMK (2023a). *Ammatillisen opettajankoulutuksen uraseurantakyselyn tuloksia*. Käsikirjoitus. Hämeenlinna: Hämeen ammattikorkeakoulu.
- HAMK (2023b). *Ammatillisen opettajankoulutuksen valmistumispalautteen tuloksia*. Käsikirjoitus. Hämeenlinna: Hämeen ammattikorkeakoulu.
- Hannula, H., Hakala, K., Kolho, P., Korhonen, A.-M., Korkealehto, K., Lemechkova-Toivanen, A., Lindholm, H., Lignell, I., Lumme, M., Isokorpi, T., Niinimäki, J., Parkkonen, V., Pesonen, A., Puustinen, A., Raitanen, T., Sappala, M.-L., Salminen, L. & Susimetsä, M. (2022). *Ammatillisen opettajan uudet osaamisalueet – toimintaympäristöanalyysin tuloksia*. Käsikirjoitus. Hämeenlinna: Hämeen ammattikorkeakoulu.
- Harju, V., Pehkonen, L., Niemi, H. & Niu, J. (2020). Ammatillisissa opettajakorkeakouluissa opettajaksi opiskellevien kokemuksia digitaalisten osaamisesta ja opiskelusta. *Ammattikasvatuksen Aikakauskirja*, 22(1), 26–42. <https://journal.fi/akakk/article/view/91031>
- Harva, U. (1981). Pedagogiikka, andragogiikka ja kasvatus. *Aikuiskasvatus*, 1(2), 44–45. <https://doi.org/10.33336/aik.96180>
- Heino, M. (2015). *Kohti työelämäläheistä oppimista*. Lappeenranta: Saimaan ammattikorkeakoulu.
- Hievanen, R., Kilpeläinen, P., Huhtanen, M., Tuurnas, A., Loukusa, V., Pylväs, L., Rasinaho, K., Taakala, J., Tujula, M. & Vieltojärvi, M. (2022). *Kumppanina työelämä – Arviointi työelämässä oppimisesta ja työelämäyhteistyöstä ammatillisessa koulutuksessa*. Helsinki: Kansallinen koulutuksen arviointikeskus.
- Ilomäki, L., Paavola, S., Lakkala, M. & Kantosalo, A. (2016). Digital Competence. An Emergent Boundary Concept for Policy and Educational Research. *Education and Information Technologies*, 21(3), 655–679. <https://doi.org/10.1007/s10639-014-9346-4>
- Kolho, P. (2019). Pedagoginen johtaminen muutoksessa. Teoksessa H. Keurulainen, M.-L. Siitari & R. Ylittervo (toim.) *Kokemuksia ja näkemyksiä uudistuvasta ammatillisesta oppimisesta*. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-830-517-3>
- Korhonen, A.-M. (2020). Designing Scaffolding for Personal Learning Environments: Continuous Learning Perspective in Vocational Teacher Education Context. *Annales Universitatis Turkuensis B 516*. Väitöskirja. Turun yliopisto. UTUPub. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-29-8124-3>
- Korhonen, A.-M., Lakkala, M. & Veermans, M. (2019). Identifying Vocational Student Teachers' Competence Using an ePortfolio. *European Journal of Workplace Innovation*, 5(1), 41–60. <https://doi.org/10.46364/ejwi.v5i1.512>
- Laki ammatillisesta koulutuksesta 531/2017. Finlex. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2017/20170531>
- Laurila, E., Kortessalmi, M. & Lamberg, A.-R. (2022). *Ohjausta ja tukea jatkuvaan oppimiseen työpaikoilla*. *Laurea Journal*. <https://journal.laurea.fi/wp-content/uploads/sites/14/2022/01/ohjausta-ja-tukea-jatkuvaan-oppimiseen-tyopaikoilla-2.pdf>
- Lehtonen, E., Rintala, H., Pylväs, L. & Nokelainen, P. (2018). Ammatillisten opettajien näkemyksiä opettajan työssä tarvittavasta kompetenssista ja työelämäyhteistyöstä. *Ammattikasvatuksen Aikakauskirja*, 20(4), 10–26. <https://journal.fi/akakk/article/view/84558/43597>
- Maunu, A. (2018). Opettaja, kasvattaja ja jotain muuta. Ammatillisten opettajien ammatti-identiteetti arjen käytäntöjen näkökulmasta. *Ammattikasvatuksen Aikakauskirja*, 20(4), 70–87. <https://journal.fi/akakk/article/view/84613>

- Maunu, A. & Tapani, A. (2018). Käytännön ja vuorovaikutuksen tarve. Kuinka ammatilliset opettajat arvioivat omaa opettajankoulustaan? *Ammattikasvatuksen Aikakauskirja*, 20(4), 27–50. <https://journal.fi/akakk/article/view/84571>
- Opetushallitus (N. d.). *Tutkintojen perusteet*. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/tutkintojen-perusteet>
- Opetus- ja koulutusalan c1795 (OKSA) 2. laitos (2021). <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/162845>
- Opetus- ja kulttuuriministeriö (2022). *Opettajien koulutuksen kehittämissuunnitelma 2022–2026*. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/164087>
- Oser, F., Salzmänn, P. & Heinzer, S. (2009). Measuring the Competence-quality of Vocational Teachers: An Advocatory Approach. *Empirical Research in Vocational Education and Training*, 1(1), 65–83. <https://doi.org/10.25656/01:5158>
- Paaso, A. (2012). Osaava ammatillinen opettaja 2020. *Ammattikasvatuksen Aikakauskirja*, 14(3), 46–56. <https://journal.fi/akakk/article/view/114481/67587>
- Papier, J. (2019). Book Review: Teachers and Teaching in Vocational and Professional Education. *International Journal for Research in Vocational Education and Training*, 6(1), 97–101. <https://doi.org/10.13152/IJRVET.6.1.5>
- Ruhalhti, S. (2019). Redesigning a Pedagogical Model for Scaffolding Dialogical, Digital and Deep Learning in Vocational Teacher Education. Väitöskirja. Lapin yliopisto. Acta electronica Universitatis Lapponiensis 257. Rovaniemi: Lapin yliopistopaino. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-337-145-3>
- Ruhalhti, S. & Kenttä, V. (2017). *Ammatillisen koulutuksen digitalisaatio ja työelämäyhteistyö: "Opeilta ja ohjaajilta löytyy intoa uusille poluille"*. Opetushallituksen raportit ja selvitykset 2017:18. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/amatillisen_koulutuksen_digitalisaatio_ja_tyuelamayhteistyö.pdf
- Tapani, A. & Sinkkonen, M. (2017). Uudenlainen YAMK-opettaja – sanansaattaja vai innovaatioevankelista. *Ammattikasvatuksen Aikakauskirja*, 19(4), 32–47. <https://journal.fi/akakk/article/view/84739>
- Tavastia (2023). *Pintakilta*. <http://pintakilta.weebly.com/?fbclid=IwAR1AI9ZaBqwhDDQhcsnOFXETzefQBW3UWFCAWY-jWWIX84UR0wBBRQ8VCiw>
- Tilastokeskus (2021). *Ammatillisen koulutuksen opiskelijat ja tutkinnot, 2019–2021*. https://pxdata.stat.fi/PxWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin__opisk/staffin_opisk_tpxt_135r.px/
- Töytäri, A., Tynjälä, P., Vanhanen-Nuutinen, L., Virtanen, A. & Piirainen, A. (2019). Työelämäyhteistyö ammattikorkeakouluopettajan osaamishaasteena. *Ammattikasvatuksen Aikakauskirja*, 21(1), 14–30. <https://journal.fi/akakk/article/view/84452>
- Varsinais-Suomen Ennakointiakatemia (2023). <https://ennakointiakatemia.fi>
- Veermans, M., Ryymin, E., Korhonen, A.-M., Lallimo, J., Airola, J. & Niinimäki J. (2018). Jaetut haasteet ja ratkaisut – opettajien digipedagogisten erikoistumiskoulutusten koulutusasteet ylittävällä yhteistyöpajalla. *Ammattikasvatuksen Aikakauskirja*, 20(4), 51–69. <https://journal.fi/akakk/article/view/84578>
- Vilppola, J., Hämäläinen, R., Vähäsantanen, K. & Salo, P. (2020). Opettajana jo toimivan opettajaopiskelijan osaamisen kehittyminen – osaamisperustainen ja työelämälähtöinen ammatillinen opettajankoulutus. *Ammattikasvatuksen Aikakauskirja*, 22(2), 32–51. <https://journal.fi/akakk/article/view/95962>